

<https://doi.org/10.34142/23129387.2023.68.09>

УДК 159.923

ORCID 0000-0001-6904-8983

ORCID 0000-0002-9516-8206

ПСИХОЛОГІЧНА СПІВМІРНИСТЬ ТРУДОВОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ТА МОТИВАЦІЙНИХ ДЕТЕРМІНАНТ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Наталія В. Вєтрова^{1ABCDE}, **Денг Хуї**^{2DE}

1 - аспірантка кафедри психології, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

E-mail: n.vietrova19@gmail.com

2 - аспіранти кафедри психології і соціальної роботи, Західноукраїнський національний університет, Україна

E-mail: deng.hui.zuni@gmail.com

Актуальність дослідження. Фокус дослідження проблеми саморегуляції в психологічній науці спрямований переважно на вивчення ролі саморегуляції особистості в навчальній та професійній підготовці до трудової діяльності. Натомість саморегуляція суб'єкта трудової діяльності, зокрема підприємницької, є мало вивченою.

Мета. Визначити мотиваційні особливості саморегуляції суб'єкта трудової активності щодо здійснення підприємницької діяльності.

Методи. Методика діагностики саморегуляції трудової діяльності (Фоменко, 2017); методика «Мотиваційно-ціннісні орієнтації на підприємницьку діяльність» (Фоменко, 2020); методика діагностики кар'єрних орієнтацій Е. Шейна (Шейн, 2002; Чикер, 2006); методика «Мотиви на збільшення власності» (Карнишев, Бурменко & Іванова, 2006)

Результати. Визначено співмірність способів регуляції трудової діяльності та мотивів на збільшення власності, кар'єрних орієнтацій та мотиваційних орієнтацій підприємницької діяльності.

Висновки. Підприємницька ідентичність характерна для суб'єктів усіх типів і видів саморегуляції. Суб'єкти трудової діяльності із зовнішнім локусом каузальності зможуть досягнути підприємницьких цілей у разі інтеграції зовнішньої підкріпленої мотиваційних орієнтацій у систему власних цінностей та цілей, тобто у разі забезпечення мотивованих ззовні дій в умовах певного середовища автономною регуляцією. Виявлено інтегрування зовнішньої мотивації за ступенями автономності – зовнішньої регуляції, інтродекції та ідентифікації – у межах мотиву на підприємницьку діяльність «свобода і самостійність» та тенденцію до часткового синтезування зовнішньої і внутрішньої мотивації – ідентифікованого регулювання та власного спонукання – за мотивом підприємницької діяльності «інноваційність».

***Ключові слова:** трудова саморегуляція, мотив, зовнішня (екстринсивна) мотивація, внутрішня (інтринсивна) мотивація, самодетермінація, автономність, підприємницька діяльність.*

Psychological communion of work self-regulation and motivational determinants of entrepreneurial activity

Nataliia V. Vietrova^{1ABCDE}, Deng Hui^{2DE}

*1 - postgraduate student of the Department of Psychology,
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine
E-mail: n.vietrova19@gmail.com*

*2 - graduate student of Department of Psychology and Social Work,
West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine
E-mail: deng.hui.zunu@gmail.com*

Relevance of the research: The focus of the research on the issue of self-regulation in psychological science is predominantly directed towards studying the role of self-regulation of individuals in educational and professional preparation for work activities. However, the self-regulation of subjects engaged in work activities, particularly entrepreneurship, remains relatively understudied.

Objective. To determine motivational peculiarities of self-regulation in subjects' work activity concerning entrepreneurial endeavours.

Methodology. The methodology of diagnosing work activity self-regulation (Fomenko, 2017); the "Motivational-Value Orientations for Entrepreneurial Activity" method (Fomenko, 2020); E. Schein's career orientations diagnostic method (Schein, 2002; Chiker, 2006); "Motives for Ownership Increase" method (Karnyshev, Burmenko & Ivanova, 2006).

Results. The correlation between methods of regulating work activity and motives for increasing ownership, career orientations, and motivational orientations in entrepreneurial activity has been determined.

Conclusions. Entrepreneurial identity is a feature of subjects with all types and forms of self-regulation. Subjects of work activity with an external locus of causality are able to achieve entrepreneurial goals through the integration of externally reinforced motivational orientations into their system of values and objectives, i.e., by providing externally motivated actions within the framework of self-regulation in specific environments. The integration of external motivation by degrees of autonomy—external regulation, introjection, and identification—within the motive for entrepreneurial activity 'freedom and independence', and the tendency towards a partial synthesis of external and internal motivation—identified regulation and intrinsic motivation—within the motive of 'innovativeness' in entrepreneurial activity have been revealed.

***Keywords:** work self-regulation, motive, external (extrinsic) motivation, internal (intrinsic) motivation, self-determination, autonomy, entrepreneurial activity.*

Вступ. Мотиваційна компонента – найважливіша умова підприємницької діяльності (Колот, Кудінова, 2008). Мотиваційна компонента невід’ємна від саморегуляції, яка є

важливим аспектом у здійсненні професійної діяльності. Професійний розвиток та особистісний розвиток нерозривно пов'язані та взаємообумовлені (Гринців, 2013). Адже, з одного боку, професійний розвиток сприяє формуванню цілісної особистості. З іншого, індивідуальні особливості конкретної особистості, її риси характеру та психічні властивості обумовлюють процес її професіогенезу.

Проблема саморегуляції суб'єкта діяльності в українській та зарубіжній психології розглядалась як показник особистісного зростання індивіда, цілеспрямований процес досягнення його мети у вирішенні особистісно значущих цілей, як засіб управління власними психічними станами, як чинник успішності в навчальній діяльності, з точки зору оптимізації професійної діяльності (Т. Л. Білоус, М. Й. Боришевський, Н. Л. Войтюк, І. М. Галян, О. І. Кузнецов, С. Д. Максименко, В. І. Моросанова, О. К. Осницький, Т. В. Тадеєва, К. І. Фоменко, О. П. Хохліна, В. Schwartz, К. М. Sheldon та ін.). Натомість маловивченою є саморегуляція суб'єкта трудової діяльності, зокрема підприємницької. Виходячи з цього, **метою** нашого дослідження стало визначення співмірності саморегуляції трудової активності й мотиваційних детермінант підприємницької діяльності.

Дослідження здійснювалось на основі рівневого підходу до мотиваційних детермінант трудової діяльності, розглянутого К. Фоменко, яка застосувала теорію самодетермінації (теорію самовизначення) американських вчених Е. Десі та Р. Райана до трудової діяльності. Дослідниця охарактеризувала рівні та засоби психодіагностики регуляції трудової активності (Фоменко, 2017). Розглянуто чотири способи регуляції трудової діяльності залежно від напрямку мотивації: «внутрішня саморегуляція або мотивація, яка передбачає інтерес і насолоду під час діяльності, та зовнішня регуляція (ідентифікаційна, інтроєктована та зовнішня регуляція), яка вимагає зовнішніх

цінностей трудової діяльності» (Fomenko, 2017) та професійні (трудові) мотиви кожної форми саморегуляції:

1) прагнення до винагороди та уникнення покарання з боку керівника (зовнішня регуляція);

2) розгляд роботи як джерела підтримання самооцінки (інтросктована регуляція);

3) розгляд роботи як важливої життєвої цінності (ідентифікація);

4) розглядати роботу як джерело задоволення та інтересу (внутрішня мотивація) (Fomenko, 2017).

Діагностування саморегуляції трудової діяльності в нашому дослідженні здійснювалось на основі розробленого К. Фоменко «Опитувальника саморегулювання трудової діяльності».

Вибірка та методи дослідження.

Дослідницьку вибірку склали 60 осіб віком 20-55 років, що займаються підприємницькою та навчально-професійною діяльністю.

Визначення співмірності саморегуляції трудової активності та мотивації підприємницької діяльності здійснювалось з використанням наступних методик.

Методика діагностики саморегуляції трудової діяльності (Fomenko, 2017). Оригінальний опитувальник розроблений відповідно до теорії самодетермінації Е. Десі та Р. Райана (Deci, 1975; Deci, Connell & Ryan, 1989; Ryan & Deci, 2000), передбачає шкали: внутрішня мотивація (власне спонукання), ідентифікація (ідентифіковане регулювання), інтросктоване регулювання, зовнішнє регулювання трудової діяльності.

Методика «Мотиваційно-ціннісні орієнтації на підприємницьку діяльність» (Фоменко, 2020) передбачає визначення ступеня вираженості мотивів комерційного успіху, свободи і самостійності, самореалізації, влади, вимушеності, самоствердження, інноваційності, ризику, глорістичного та

афіліативного, що складають основу мотивації до підприємницької діяльності.

Методика діагностики кар'єрних орієнтацій Е. Шейна (Шейн, 2002; Чикер, 2006). Методика передбачає виявлення серед кар'єрних орієнтацій особистості «стабільність, професійна компетентність, служіння, менеджмент, автономія, виклик, інтеграція стилів життя, підприємництво» домінуючої у виборі кар'єри.

Методика «Мотиви на збільшення власності» А. Карнишева, Т. Бурменко та О. Іванова (Карнышев, Бурменко & Иванова, 2006) спрямована на виявлення мотивів фактичного привласнення: мотиви «потреби», прагматичні мотиви, підприємницькі мотиви, мотиви незалежності та самоствердження.

Результати дослідження. Кореляційний аналіз складових трудової саморегуляції (Фоменко, 2017) та мотиваційних орієнтацій підприємницької діяльності (Фоменко, 2020) при $p < 0,05$ відображає позитивну кореляцію. Переважає помірна кореляція. Виявлено наступні кореляційні зв'язки помірної сили за типами саморегуляції трудової діяльності: між зовнішнім регулюванням та мотивами інноваційності ($r=0,45$, $p < 0,05$), ризику ($r=0,45$, $p < 0,05$), вимушеності ($r=0,42$, $p < 0,05$), самореалізації ($r=0,41$, $p < 0,05$), афіліативними мотивами ($r=0,35$, $p < 0,05$), самоствердження ($r=0,31$, $p < 0,05$); між інтроектованим регулюванням та мотивами самореалізації ($r=0,41$, $p < 0,05$), інноваційності ($r=0,41$, $p < 0,05$), вимушеності ($r=0,38$, $p < 0,05$), ризику ($r=0,38$, $p < 0,05$), комерційного успіху ($r=0,34$, $p < 0,05$), афіліативними мотивами ($r=0,34$, $p < 0,05$); між ідентифікованим регулюванням і мотивами самореалізації ($r=0,49$, $p < 0,05$), ризику ($r=0,46$, $p < 0,05$), самоствердження ($r=0,41$, $p < 0,05$); афіліативними мотивами ($r=0,40$, $p < 0,05$), комерційного успіху ($r=0,33$, $p < 0,05$), вимушеності ($r=0,32$, $p < 0,05$); між власним спонуканням і мотивами ризику ($r=0,49$,

$p < 0,05$), самореалізації ($r = 0,48$, $p < 0,05$), афіліативними мотивами ($r = 0,39$, $p < 0,05$), самоствердження ($r = 0,32$, $p < 0,05$), вимушеності ($r = 0,32$, $p < 0,05$), комерційного успіху ($r = 0,31$, $p < 0,05$).

Слабкий кореляційний зв'язок сполучає зовнішнє регулювання та мотив комерційного успіху: $r = 0,29$ ($p < 0,05$). Мотив комерційного успіху є смислотворюючим у кар'єрі підприємця і не лише відображає його меркантильний інтерес, а є інструментом в реалізації ним своєї соціально-гуманітарної ролі, відображає його продуктивно-творчі прагнення (Краєвська, 2016). Природа творчості не передбачає контролю (як внутрішнього (самоконтролю), так і зовнішнього), прагматичності, залежності від думки керівництва, що передбачає зовнішнє регулювання як конструкт зовнішньої мотивації, в основі якої – зовнішня цінність діяльності. Зовнішня спрямованість у саморегуляції трудової діяльності передбачає низьку кар'єрну мотивацію (Фоменко, 2018). Отож, слабка кореляція в даному аспекті вбачається закономірною, тим не менше наявний зв'язок говорить про те, що фокус суб'єкта на досягненні комерційного успіху передбачає зовнішню оцінку діяльності.

Зв'язок слабкої сили спостерігається також між інтроєктованим регулюванням та мотивом самоствердження: $r = 0,26$ ($p < 0,05$). Інтроєктоване регулювання відображає поведінку суб'єкта, яка регулюється частково присвоєними правилами або вимогами, що спонукають його діяти певним чином, «зовнішній вплив частково знаходить відгук внутрішнього «Я» (Тадеева, 2012). Індивід виконує діяльність під впливом внутрішніх причин, які тим не менше мають контролюючу міжособистісну природу (Фоменко, 2018). Він переживає почуття провини, сорому у разі невідповідності власних досягань і результатів своїх зусиль прийнятим в певному

соціумі нормам та стандартам виконаної роботи, і навпаки – відчуває гордість, коли йому вдається їм відповідати. Мотив самоствердження базований потребою в самоактуалізації і суспільному визнанні, передбачає почуття власної гідності, честолюбство, утвердження своєї значимості, бажання здобути чи підтримати високий соціальний статус (Занюк, 2002). Це пояснює слабкий кореляційний зв'язок між інтроєктованим регулюванням та мотивом самоствердження. Водночас наявність значимого зв'язку відображає можливість реалізації мотиву самоствердження в суб'єкта при умові усвідомлення ним відповідності власних досягнень прийнятним нормам і стандартам.

Кореляційний зв'язок середньої сили (при $p < 0,05$) виявлено між усіма видами трудової саморегуляції та мотивом свободи і самостійності. Коефіцієнти при цьому мають наступну послідовність: ідентифіковане регулювання: $r=0,64$, власне спонукання: $r=0,62$, інтроєктоване регулювання: $r=0,58$, зовнішнє регулювання: $r=0,57$. Даний зв'язок є найсильнішим у наведеному кореляційному аналізі й відображає поступове збільшення корелятивів залежно від ступеня самодетермінації в межах інтринсивної мотивації. Таким чином, виявлено інтегрування зовнішньої мотивації за ступенями автономності – зовнішньої регуляції, інтроєкції та ідентифікації – в межах мотиву свободи і самостійності, який є провідним у підприємницькій діяльності. «Під свободою і незалежністю у підприємницькій діяльності розуміється можливість вільно розпоряджатись грошима, фінансове благополуччя, матеріальна свобода у задоволенні власних потреб, автономія, свобода від бюрократичного опікування... У дослідженні Л. М. Карамушки і Н. Ю. Худякової (2011) мотиви свободи і незалежності посіли перший ранг серед мотивів на етапі ініціації підприємницької діяльності...» (Фоменко, 2020). Саморегуляція діяльності людини, яка гіпотетично може стати підприємцем, за даним

мотивом уявляється як «процес сходження до внутрішньої мотивації» (Гадеева, 2012). Тобто в процесі задоволення зовнішнього попиту, прагнення до винагороди, уникнення покарання з боку керівника, негативних оцінок з боку соціуму людина інтегрує ці орієнтації в систему власних цінностей та цілей. Таким чином мотивовані ззовні дії в умовах певного середовища забезпечуються автономною регуляцією.

Середню кореляцію виявлено також між ідентифікованим регулюванням і мотивом інноваційності ($r=0,50$, $p < 0,05$) та власним спонуканням і мотивом інноваційності ($r=0,50$, $p < 0,05$). Мотив інноваційності дослідницями Л. М. Карамушкою і Н. Ю. Худяковою (2011) віднесено до переліку провідних мотивів початку підприємницької діяльності. Інноваційна діяльність підприємця розвивається під впливом внутрішніх спонук: людина воліє створити новий продукт або поліпшити шляхом модифікації вже відомий, таким чином прагне до самовиразу в новаціях, виявляє інноваційну творчість. Ідентифіковане регулювання передбачає розуміння людиною роботи як важливої життєвої цінності (Фоменко, 2018), власна трудова діяльність усвідомлюється як особистісно значуща. Власне спонукання (як одна із форм трудової саморегуляції) відображає внутрішню мотивацію людини, коли обрана справа розглядається як джерело зацікавленості, задоволення, інтересу, що призводить до особистісного зростання та благополуччя. Рівнозначні показники в кореляційному аналізі таких форм трудової саморегуляції, як ідентифіковане регулювання та власне спонукання, свідчать про тенденцію до часткового синтезування зовнішньої та внутрішньої мотивації за мотивом інноваційності.

Кореляційний аналіз типів трудової саморегуляції та кар'єрних орієнтацій виявив значимі сильні кореляційні зв'язки і зв'язки середньої сили. При цьому переважає сильний кореляційний зв'язок: між зовнішнім регулюванням та

кар'єрними орієнтаціями «інтеграція стилів життя» ($r=0,89$, $p<0,05$), «служіння» ($r=0,86$, $p<0,05$), «автономія» ($r=0,85$, $p<0,05$), «стабільність роботи» ($r=0,84$, $p<0,05$), «менеджмент» ($r=0,78$, $p<0,05$), «професійна компетентність» ($r=0,77$, $p<0,05$); між інтроєктованим регулюванням і кар'єрними орієнтаціями «інтеграція стилів життя» ($r=0,89$, $p<0,05$), «служіння» ($r=0,87$, $p<0,05$), «автономія» ($r=0,85$, $p<0,05$), «стабільність роботи» ($r=0,85$, $p<0,05$), «менеджмент» ($r=0,80$, $p<0,05$), «професійна компетентність» ($r=0,75$, $p<0,05$); між ідентифікованим регулюванням і кар'єрними орієнтаціями «інтеграція стилів життя» ($r=0,93$, $p<0,05$), «служіння» ($r=0,92$, $p<0,05$), «автономія» ($r=0,90$, $p<0,05$), «професійна компетентність» ($r=0,83$, $p<0,05$), «стабільність роботи» ($r=0,82$, $p<0,05$), «менеджмент» ($r=0,80$, $p<0,05$), «підприємництво» ($r=0,74$, $p<0,05$), «виклик» ($r=0,72$, $p<0,05$); між власним спонукуванням і кар'єрними орієнтаціями «інтеграція стилів життя» ($r=0,93$, $p<0,05$), «служіння» ($r=0,92$, $p<0,05$), «автономія» ($r=0,91$, $p<0,05$), «професійна компетентність» ($r=0,84$, $p<0,05$), «менеджмент» ($r=0,80$, $p<0,05$), «стабільність роботи» ($r=0,78$, $p<0,05$), «підприємництво» ($r=0,75$, $p<0,05$), «виклик» ($r=0,72$, $p<0,05$).

Характеризуються високими показниками кореляції кар'єрних орієнтацій «інтеграція стилів життя», «служіння», «автономія». Найвищими – 0,89-0,93 – є кореляції кар'єрної орієнтації «інтеграція стилів життя». Таким чином встановлено, що суб'єкти різних видів регуляції (як інтринсивної, так і екстринсивної) і різних видів мотивації (як внутрішньої, так і зовнішньої) орієнтовані на збалансованість у житті, оскільки цінують його в цілому, не віддаючи переваги винятково кар'єрі, чи винятково сім'ї. Загалом високі кореляції в даному аналізі свідчать про сформованість у суб'єктів стійких кар'єрних орієнтацій, їхню усвідомленість і цілеспрямованість на шляху

професіоналізації та можливість успішно спланувати професійну кар'єру незалежно від локусу каузальності.

Для кар'єрної орієнтації «стабільність місця проживання» статистично значущі зв'язки середньої сили характерні у відношенні з усіма формами трудової саморегуляції: зовнішнє регулювання – $r=0,63$ ($p<0,05$), інтроєктоване регулювання – $r=0,62$ ($p<0,05$), ідентифіковане регулювання – $r=0,63$ ($p<0,05$), власне спонукання – $r=0,63$ ($p<0,05$). Майже однаковий показник в даному контексті говорить про те, що потреба безпеки та стабільності, передбачуваності очікуваних подій, прагнення планування власного життя характерні для всіх суб'єктів різного ступеня самодетермінації.

Кореляційний зв'язок між зовнішнім та інтроєктованим регулюванням і кар'єрними орієнтаціями «виклик» і «підприємництво» на порядок слабший в порівнянні з відношенням ідентифікованого регулювання та власного спонукання з цими ж орієнтаціями: зовнішнє регулювання – «виклик»: $r=0,66$ ($p<0,05$), «підприємництво»: $r=0,63$ ($p<0,05$); інтроєктоване регулювання – «виклик»: $r=0,65$ ($p<0,05$), «підприємництво»: $r=0,63$ ($p<0,05$), тоді як ідентифіковане регулювання – «виклик»: $r=0,72$ ($p<0,05$), «підприємництво»: $r=0,74$ ($p<0,05$); власне спонукання – «виклик»: $r=0,72$ ($p<0,05$), «підприємництво»: $r=0,75$ ($p<0,05$).

Таке послаблення кореляційного зв'язку свідчить, що повноцінній реалізації прагнення людини конкурувати з іншими, ризикувати, кидати виклик, створювати щось нове перешкоджає відсутність відчуття самодетермінації поведінки або частковий відгук внутрішнього «Я» в оцінці власної поведінки. Можливість суб'єкта задовольнити таке прагнення забезпечується під впливом причин, які мають контролюючу міжособистісну природу: отримання винагороди, задоволення від усвідомлення «я хороший» для значимої людини (що є для нього прикладом або

якої він боїться), страх загрози бути покараним тощо. Подальші дії суб'єкта регулюються почуттями провини, сорому, тривоги, роздратування, розчарування, невпевненості, незадоволеності собою у разі невдачі і, навпаки, – гордістю, втіхою, радістю – у разі успіху.

Існують кореляції між саморегуляцією та мотивами на збільшення власності. Значимий кореляційний зв'язок виявлено між мотивом потреби та зовнішнім регулюванням ($r=0,43$, $p<0,05$), інтроєктованим регулюванням ($r=0,42$, $p<0,05$), ідентифікованим регулюванням ($r=0,45$, $p<0,05$), власним спонуканням ($r=0,43$, $p<0,05$). Незначна розбіжність величин корелят та помірність їх сили говорить про те, що надання допомоги рідним, проєкція на спокійне та безбідне майбутнє, забезпечення щоденного комфортного проживання є важливим і необхідним для суб'єктів з різним ступенем автономності та локусом каузальності.

Виявлений значущий кореляційний зв'язок між прагматичними мотивами і зовнішнім регулюванням ($r=0,29$, $p<0,05$) та інтроєктованим регулюванням ($r=0,26$, $p<0,05$) свідчить, що для суб'єктів з екстринсивною (зовнішньою) мотивацією реалізація бажання досягати вигоди, керувати власними заощадженнями, почуватися господарем свого спокійного безтурботного життя передбачає зовнішнє підкріплення: уникнення невдачі, досягнення успіху, отримання винагороди, схвалення значимою особою, соціумом, відчуття «я не гірше інших», «я – як всі» або «у мене краще». Власність при цьому є засобом досягнення таким чином відчуття самодостатності.

Висновки. Таким чином, мотивація на здійснення трудової діяльності в сфері підприємництва не залежить від способу саморегуляції й може мати як зовнішні, так і внутрішні мотиваційні детермінанти. Натомість успішність суб'єкта в

підприємницькій діяльності у великій мірі залежить від напряму його саморегуляції.

Суб'єкти з внутрішньо орієнтованою саморегуляцією, будучи внутрішньо автономними, незалежними від зовнішньої оцінки власної поведінки та стійкими до факторів соціального оточення, що перешкоджають їхній природній ініціативності, цілеспрямованості, креативності, відкриті до інновацій, готові досягати комерційного успіху, бути вільними й самостійними, не потребують зовнішнього підкріплення в бажанні підвищити життєздатність та бути самодостатнім.

Зовнішня спрямованість у саморегуляції передбачає: зовнішню оцінку діяльності – у досягненні комерційного успіху; усвідомлення відповідності власних досягнень прийнятим нормам і стандартам, наявність власності – для самоствердження та почуття самодостатності; забезпечення мотивованих зовні дій автономною регуляцією внаслідок інтегрування зовнішньо підкріплених мотиваційних орієнтацій в систему власних цінностей та цілей – для досягнення свободи і самостійності, продукування та здійснення інновацій. Суб'єкти із зовнішньою спрямованістю в саморегуляції орієнтуються на підприємницьку діяльність як основний вид професійної зайнятості при умові наявності причин, які мають контролюючу міжособистісну природу.

Література

Гринців М. (2013). Саморегуляція як компонент професійної підготовки майбутнього фахівця. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 4, 238–245.

Занюк С.С. (2002). Психологія мотивації. Київ: Либідь.

Карамушка Л. М., & Худякова Н. Ю. (2011). Мотивація підприємницької діяльності. Київ-Львів: Сполом.

Колот А. М., & Кудінова А. В. (2008). Мотиваційні теорії бізнес-діяльності: генезис, еволюція, транснаціоналізація.

Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник (Ред.), Глобальна економіка XXI століття: людський вимір. (с. 129–18). Київ: КНЕУ.

Краєвська А. С. (2016) Розвиток підприємництва в умовах інституційної невизначеності. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*, 3, 33–40.

Ryan, R. Deci, E. L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 54–67.

Гадеєва Т. В. (2012). Теорія самодетермінації Дісі-Раяна і навчальна мотивація. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*, 3, 213–221.

Фоменко К. І. (2018). Психологія губристичної мотивації: феноменологія, структура, детермінація. Харків: ХНПУ.

Фоменко К. І. (2020). Опитувальник мотиваційних орієнтацій підприємницької діяльності. *Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія*, 62, 276–292.

Fomenko K. (2017). Self-Regulation of Labor Activity: the Means of Psychodiagnosics and the Role in Motivation. *Наука і освіта*, 11, 98–104.

Хазратова, Н. В., & Луценко, М. Ю. (2011). Потреба у власності як соціально-психологічний феномен. *Психологія особистості*, 3, 113–121.

Оригінальний рукопис отриманий 13 березня 2023 року

Стаття прийнята до друку 21 березня 2023 року